

פרפראות פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

ביאור בניה לדורות

הם בניה על הדורות הבאים אות ח'

א, האם השווה הנביא את ישראל לעם הדומה לחמור

כתיב (ישעיה א' ג' הפטרת חזון) "ידע שור
קנהו, וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע,
עמי לא התבונן",

כתיב (ישעיה א' י') שמעו דבר ידוד קציני סדם
האזינו תורת אלקינו עם עמרה, למה לי רב
זבחים יאמר ידוד וגו',

יש להתבונן עמוק היטב, איך כינה הנביא
את ישראל, שאפילו לדעתו של חמור, שהוא
השוטה שבחיות, גם לא הגיעו, כאומרו **ידע**
וגו' וחמור אבוס בעליו, עמי לא ידע, האם
לשוטים היינו, לחמור דמינו,

ביאור הדבר ע"ד אני וחמורי נאכל באבוס אחד

איתא בגמרא (פסחים ק"ח ע"א) אמר רבי
יהושע בן לוי, בשעה שאמר הקדוש ברוך
הוא לאדם, וקוץ ודרדר תצמיח לך, זלגו
עיניו דמעות, אמר לפניו, רבונו של עולם **אני**
וחמורי נאכל באבוס אחד, כיון שאמר לו,
בזעת אפך תאכל לחם, נתקררה דעתו,

ביאר המהרש"א, דהמשתף עצמו באכילת
החמור, יורד בדעתו אל דעת החמור,

טעמו של הקב"ה שאמר למה לי רוב זבחים שאינו רוצה לאכול עם מי שדעתו כדעת החמור

כידוע, רובם של קורבנות חלקם לגבוה,
וחלקם לבני אדם, ומכיון ורצה הקב"ה
לומר, כי אינו רוצה בהקרבת הקורבנות,
כמ"ש **למה לי רב זבחים**, ורצה לתת טעם
לדבר שאינו רוצה בהקרבת הקורבנות,

ונימוקו עמו, מכיון שבאכילת הקורבנות,
חלקם לבני אדם, וחלק כביכול אכילתם
לגבוה, א"כ אמר הקב"ה, איכה אוכל
לאכול יחד עם ב"א מאותו מאכל, אם אדם
הראשון חשש מכך, ואמר אני וחמורי וכו',

דברים חזון תשעה באב תשפ"ו

א, האם השווה הנביא את ישראל לעם הדומה
לחמור
ב, התועלת באכילת שיריים מצדיקי אמת
ג, ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו מרמז לביאת
המשיח
ד, ביאור בכתוב ודי זהב ואומרו"ל שאומרים די
גרם לעשיית העגל
ה, הבניה והנחמה חנם נחם מנח ג' אותיות של
יום תשעה באב
ו, האם הורקנוס אביו של רבי אליעזר נכשל
בפתיחת פה לשטן
ז, ה' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי
השמים לרב ביאור בצחות
ח, ביאור בניה לדורות הם בניה על הדורות
הבאים, דרך דרש
ט, ההבדל באופן הוכחה אל בני ישראל או אל כל
ישראל מהר"ם שי"ף
י, חכמים נבונים וידועים ונבונים לא היו, מבואר
ע"ד חכמה בינה דעת
יא, לבאר העניין שהנביא שינה לשונו מה' דיבר
לפי ה' דיבר
יב, כספך היה לסיגים סבאך מהול במים ביאור
נפלא מהמהרש"א
יג, ע"י מעשה שהיה יש לבאר גדול כים שברך
שהם דברי נחמה
יד, על אלה אני בוכה מכיון לאיכה ולהלכות
שבת
טו, חטא חטאה ירושלם על כן וגו' ביאור נורא
יש בכתבי האר"י ז"ל
טז, חורבן ובנין בית המקדש בדומה לבנין וחורבן
בית בישראל
יז, בדרך הנ"ל יש לבאר הכתוב חומת אש סביב
ולכבוד אהיה בתוכה
יח, איוב בקש להפוך קערה על פיה ביאור בדרך
צחות
יט, אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד
לבנותה, למה באש
כ, טעם להנחת אפר בראש החתן
כא, גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי ביאור בצחות
כב, ביאור הכתוב כי גבר אויב על איוב
כג, רבי שמח בלידת משיח בן דוד ואיך נתעצב
כשרמזו לו על ביאת משיח
כד, חידוש מלכות בית דוד כחידוש מלכות הלבנה
והוא ע"י צער
כה, ביאור בכתוב ויצא חוטר מגזע ישי ובדברי
הירושלמי והמדרש בענין לידת המשיח וזמן הגאולה
כו, ביאור בכתוב שפכי כמים לבך נכח פני ה'
כז, ילדים וילדות משחקים ביאור המהרש"א

דברים חזון תשעה באב תשפ"ו
דעתו לדעת הצדיק, וזהו עניין אכילת
שיריים מצדיקים העובדים ה' באמת,

ג, ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו מרמז לביאת המשיח

איתא במדרש רבה, ובירושלמי, מעשה
בערבי אחד, שהיה יודע בשיחתן של בעלי
החיים כדאיתא בגיטין מ"ה ע"א, וידע
מגעית השור על חורבן המקדש, ועל לידת
משיח, (עין כל המעשה באות כ"ב)

איתא בגמרא (ברכות דף נו עמוד ב) **הרואה**
חמור בחלום - יצפה לישועה, שנאמר (זכריה
פרק ט פסוק ט) "גילי מאד בת ציון הריעי בת
ירושלם הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא
עני ורכב על חמור ועל עֶזְרָ בן אתנות"

פירש רש"י (זכריה פרק ט פסוק ט) הנה מלכך
יבוא לך - אי אפשר לפותרו אלא על **מלך**
המשיח שנאמר בו ומשלו מים ועד ים ולא
מצינו מושל לישראל כזה בימי בית שני,
צדיק ונושע - בה',
עני - ענותן,
ורוכב על חמור - מדת ענוה היא,
ועל עֶזְרָ - כמו ועירים עשרה (בראשית לב),
עכ"ל רש"י,

לפי"ז יש לומר כי ישעיה הנביא בתחילת
נבואתו שאמר "ידע שור קונהו וחמור אבוס
בעליו", ביקש לרמוז על **ביאת משיח צדקנו**
שיבוא בב"א.

ד, ביאור בכתוב ודי זהב ואומרז"ל שאומרם די גרם לעשיית העגל

כתיב (דברים פרק א פסוק א) "אלה הדברים
אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן
במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל
ולבן וחצרת ודי זהב",

איתא בגמרא (סנהדרין ק"ב ע"א, ברכות ל"ב
ע"ב) **כתיב "ודי זהב"**, אמרו דבי רבי ינאי,
אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של
עולם, בשביל כסף וזהב שהשפעת להן
לישראל **עד שיאמרו די גרם להם לעשות**
להם אלהי זהב.

ואין הקב"ה רוצה לאכול עם מי שדעתו
למטה מדעת החמור, ולפיכך אמר, וחמור
אבוס בעליו, למה לי רב זבחים, שאינו
רצה להשתתף באכילתו באותו אבוס עם מי
שדעתו כדעת החמור,

עוד אפשר לומר, דלפיכך אמר למה לי רוב
זבחים, ולא אמר למה לי כל זבחים,
משום שבקרבן עולה שכולו לגבוה, אין כאן
בית מיחוש שיוכל לאוכלו, דאין לאדם חלק
בה.

לפי"ז פירוש הדבר, שאין הנביא משווה
ח"ו את עם ישראל לעם הדומה לחמור,
אלא לאכול אין הקב"ה רוצה לאכול
הזבחים. בבחינת אני וחמורי וכו'. ע"ד אני
וחמורי.

ה, התועלת באכילת שיריים מצדיקי אמת

כתיב (שמות כ"ג כ"ה) ועבדתם את ידוד
אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך
והסרתי מחלה מקרבך,

כתב בספר אוהב ישראל, (פרשת משפטים),
או יאמר, ע"ד שאחז"ל (פסחים קיב.), כל
הנוטל פרוטה מאיוב מתברך עיי"ש,

היינו, לאשר היתה הברכה שורה בכל אשר
לו. לזה כל שנטל ממנו איזה דבר שכבר
שרתה עליו ברכת ה' הוא ג"כ מתברך.
וזש"ה ועבדתם את ה' אלהיכם הבטיחנו
הש"י וית', וברך את לחמך גוי והסירותי
מחלה מקרבך. היינו, **שהש"י יברך לחמו**
ומימו של הצדיק העובד את ה' באמת, וכל
מי שיאכל ויטעום אצלו כלום, ישלח לו
הש"יית מבוקשו הצריך לו, כגון רפואה למי
שצריך לרפואה, וכדומה שאר מבוקשים
בגשמיות וברוחניות, כי"ר אמן, **עכ"ל**
האוהב ישראל,

האוכל משיירי הצדיק, תתקרב דעתו לדעת
הצדיק, ביאור הענין ע"ד המהרש"א

ועוד אפשר לומר, עפ"י מה שביאר
המהרש"א שהבאנו לעיל, כי עיניו של אדם
הראשון זלגו דמעות, מכיון **שהאוכל**
ממאכלו של חמור תשתווה דעתו לדעת
החמור כנ"ל,

א"כ מבואר, כמה מדה טובה מרובה,
לאמור, כי האוכל משיירי הצדיק, תתקרב

חנם, בגימטריא 98, רמז לצ"ח קללות שבמשנה תורה, ויהפוך ה' לך את הקללה לברכה, שבאותם אותיות נמצא **מנח**

ו, האם הורקנוס אביו של רבי אליעזר נכשל בפתיחת פה לשטן

לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן

כתיב (ישעיהו א' י' הפטרת חזון ישעיהו) **"כמעט כסדם היינו לעמרה דמינו שמעו דבר ה' קציני סדם האזינו תורת אלקינו עם עמרה"**, מכאן אמרו ז"ל (ברכות י"ט ע"א, ס' ע"א, כתובות ח' ע"ב), לעולם **אל יפתח אדם פיו לשטן**, מאי קראה, שנאמר **"כמעט כסדם היינו"** מאי אהדר להו נביא – **"שמעו דבר ה' קציני סדם"**, ע"כ,

מעשה ברבי אליעזר בן הורקנוס

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק א') מעשה ברבי אליעזר בן הורקנוס, שהיו לאביו חורשים, והיו חורשין על גבי המענה (מישור) והוא היה חורש בטרשין (מקום הררי ומסולע), ישב לו והיה בוכה.

אמר לו אביו מפני מה אתה בוכה, שמא מצטער אתה שאתה חורש בטרשין, (החליפו למקום מישור) עכשיו אתה חורש על גבי המענה. ישב לו על גבי המענה והיה בוכה. **אמר לו מפני מה אתה בוכה**, שמא מצטער אתה שאתה חורש על גבי המענה (וגם כאן קשה לך). **אמר לו לאו**, ולמה אתה בוכה, **אמר לו שאני מבקש ללמד תורה**,

אמר לו, והלא **בן עשרים ושמונה שנים** אתה ואתה מבקש ללמוד תורה, אלא קח לך אשה ותוליד לך בנים ואתה מוליכן לבית הספר.

עשה שתי שבתות ולא טעם כלום, עד שנגלה לו אליהו זכרוננו לברכה ואמר לו, בן הורקנוס למה אתה בוכה, **אמר לו מפני שאני מבקש ללמד תורה**, **אמר לו אם אתה מבקש ללמד תורה**, **עלה לירושלים אצל רבן יוחנן בן זכאי**. עמד והלך אצל רבן יוחנן בן זכאי, ישב לו והיה בוכה, **אמר לו מפני מה אתה בוכה**, **אמר לו מפני שאני מבקש ללמד תורה**.

יש להקשות, איך אמרו כסף וזהב שהשפעת להם עד **שאמרו די**, הא אמרינן במדרש קהלת רבה (פרשה א אות י"ג) **"הוא ענין רע נתן אלקים לבני האדם לענות בו"**, ר' בון אומר זו שיפוטו של ממון, אמר ר' יודן בשם ר' איבו אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאותו בידו אלא אן אית ליה **מאה בעי למעבד יתהון תרתין מאוון**, ואן אית ליה תרתי מאוון בעי למעבד יתהון ארבעה מאה, לענות בו, ואיך יאמרו **די** על כסף וזהב שהשפעת להם, שוב מצאתי קושיא זו בכמה אחרונים,

כתיב (שמות פרק לב פסוק לא) **"ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב"**

כתב רש"י אלהי זהב - אתה הוא שגרמת להם, שהשפעת להם זהב וכל חפצם,

מבואר שבגלל כסף וזהב עשו להם אלהי כסף ואלהי זהב, לפי"ז יש לפרש, **כסף וזהב שהשפעת להן לישראל עד שיאמרו די**, הכוונה שאמרו **די** למשפיע שהוא הקב"ה, והמירוהו באל אחר שכביכול אל אחר הוא המשפיע, ולא הקב"ה, וזהו שעשו להם **אלהי כסף וזהב**.

ה, הבכיה והנחמה חנם נחם מנח ג' אותיות של יום תשעה באב

איתא בגמרא (תענית כ"ט ע"א, סוטה ל"ה ע"א, סנהדרין ק"ה ע"ב) **כתיב** (במדבר י"ד א') **"ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא"**. אמר רבה אמר רבי יוחנן, : אותו היום תשעה באב היה. אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם בכיתם בכיה של **חנם**, ואני קובע לכם בכיה לדורות. ע"כ,

יש לומר כי הבכיה לדורות שיהיו צריכים לומר ביום זה, **נחם** ה' אלקינו את אבלי ציון ואת אבלי ירושלים ואת העיר האבלה והחרבה והבזויה והשוממה.

עד שיבוא היום, שנוכל לומר כדברי המשורר בעל הכוזרי, רבי יהודה הלוי, יונה (זו כנסת ישראל) מצאה בו **מנח**.

לפיכך חנם נחם מנח הם אותיות של תשעה באב.

אמרו בניו של הורקנוס לאביהם עלה לך לירושלים ונדה את בנך אליעזר מנכסיד. ועלה לירושלים לנדותו,

היה רבי אליעזר יושב ודורש אמר לו בני, לא על כן באתי לשמוע דברי תורה, **אלא לנדותך מנכסי**, ועתה שבאתי לראותך וראיתי כל השבח הזה, הרי אחיך מנדים מהם והם נתונים לך במתנה. ע"כ,

מעשה בתנורו של עכנאי

איתא בגמרא (בבא מציעא נ"ט ע"ב), תנור של עכנאי. מאי עכנאי, אמר רב יהודה אמר שמואל, שהקיפו דברים כעכנא (כנחש) זו, וטמאוהו,

תנא, באותו היום השיב רבי אליעזר בן הורקנוס, כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו.

אמר להם אם הלכה כמותי - חרוב זה יוכיח. נעקר חרוב ממקומו מאה אמה, ואמרי לה ארבע מאות אמה. אמרו לו: אין מביאין ראיה מן החרוב.

חזר ואמר להם, אם הלכה כמותי - אמת המים יוכיחו. חזרו אמת המים לאחריהם. אמרו לו: אין מביאין ראיה מאמת המים.

חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - כותלי בית המדרש יוכיחו. הטו כותלי בית המדרש ליפול. גער בהם רבי יהושע, אמר להם: אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה - אתם מה טיבכם? לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע, ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר, ועדין מטין ועומדין.

חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - מן השמים יוכיחו. יצאתה בת קול ואמרה: מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: לא בשמים היא. - מאי לא בשמים היא? - אמר רבי ירמיה: שכבר נתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחין בבית קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה אחרי רבים להטות. -

אשכחיה רבי נתן לאליהו, אמר ליה: מאי עביד קודשא בריך הוא בההיא שעתא, (בענין מחלוקת רבי אליעזר וחכמים),

אמר ליה, קא חייך ואמר נצחוני בני, אמרו, אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר רבי אליעזר ושרפום באש, **ונמנו עליו וברכוהו**.

דברים חזון תשעה באב תשפ"ו

ואמרו: מי ילך ויודיעו? - אמר להם רבי עקיבא: אני אלך, שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו, ונמצא מחריב את כל העולם כולו. מה עשה רבי עקיבא? לבש שחורים, ונתעטף שחורים, וישב לפניו בריחוק ארבע אמות. - אמר לו רבי אליעזר: עקיבא, מה יום מיומים? - אמר לו: רבי, **כמדומה לי שחבירים בדילים ממך**. - **אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעליו, שהבין שנידוהו**,

יש לומר, מכיון ובתחילתו הלך אביו לנדותו, והרי פתח פיו לשטן, אפשר שע"י שפתח פיו לשטן, נגרם בסופו שהיו צריכין לנדותו.

ז, ה' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב ביאור בצחות

כתיב (דברים פרק א פסוק י) "ה' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב",

יש לפרש בצחות, כשב"ה מתתרבים ונוספים תלמידים רבים אזי יש צורך בהרבה מלמדי תינוקות, וע"ז אמר הכתוב, כאשר ה' אלקיכם מרבה אתכם, צריך **כוכבי שמים** לרוב, שהם מזהירים **ככוכבים** **אלו מלמדי תינוקות** (בבא בתרא ח')

ח, ביאור בכיה לדורות הם בכיה על הדורות הבאים, דרך דרש

כתיב, (דברים פרק א פסוק מא (פרשת דברים) ותענו ותאמרו אלי חטאנו לה' אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו ה' אלהינו ותחגרו איש את כלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה:

כתיב, (במדבר פרק יד פסוק לא (פרשת שלח) וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה, והביאתי אתם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה:

כתיב, (במדבר פרק יד פסוק א (פרשת שלח) ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא:

כתב רש"י ארבעין תעניתא - שלא תפסוק תורה מזרעו.

מבואר, כי הדרך שלא תפסוק תורה מזרעו. היא ע"י **בכיה לדורות**, כלומר, ע"י תפילות ותחנונים צומות וזעקות להמשך הדורות הבאים, וזהו **הבכיה לדורות**.

ט, ההבדל באופן הוכחה אל בני ישראל או אל כל ישראל מהר"ם שי"ף

כתיב (דברים א' א'), "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל",

כתיב (דברים א' ג'), דבר משה אל בני ישראל,

כתב רש"י, מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה, שלא יהא רואהו יותר ומתבייש ממנו, ע"כ,

כתב המהר"ם שיף, בדרושים נחמדים, (סוף מסכת חולין), וקשה, אומרו תחלה אל כל ישראל, ואחר כך אל בני ישראל.

ועוד, במ"ש רש"י ויהי בארבעים שנה, מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה, וזה **תימה**, היאך לא יוכיח אדם את חבירו ובניו אם רואה בהן שאינן נוהגין כשורה עד סמוך למותו, וביני וביני יוסיף עון על עוונותיו, ומה אני מקיים הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים,

והיאך **כתב רש"י** הטעם שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, הא צריך לחזור ולהוכיח אפי' מאה פעמים.

וביאר הדבר, כי הרוצה להוכיח את חבירו שלא יבויש מצינו בספרים, שלא יוכיח את אותו החוטא לבדו, כדי שלא לביישו, רק לכלול כולם כמ"ש (ירמיהו ב' כ"ט) "למה תריבון אלי כולכם פשעתם ביי".

וזה פירוש הוכח תוכיח את, "את" לרבות, וכפל הוכח תוכיח, יאמר, אם תרצה להוכיח אדם אזי תוכיח את, כלומר עם עמיתך. ואז ולא תשא עליו חטא, שלא תביישו.

כמו כן אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל.

איתא בגמרא (תענית כ"ט ע"א, סוטה ל"ה ע"א, סנהדרין ק"ה ע"ב) **כתיב** (במדבר י"ד א') "ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא". אמר רבה אמר רבי יוחנן, : אותו היום תשעה באב היה. אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם בכיתם בכיה של חנם, ואני קובע לכם בכיה לדורות. ע"כ,

ההרים אלו האבות

איתא במדרש (שמו"ר ט"ו ז') **כתיב** (במדבר כ"ג ט'), "כי מראש צורים אראנו", אלו האבות, שנאמר (מיכה ו' ב') "שמעו הרים את ריב ה'",

ובתנחומא (בלק י"ט) מראש צורים אראנו. אלו האבות, ומגבעות אשורנו, אלו האמהות.

איתא, (בראשית רבה פרשה סח סימן ב (פרשת ויצא) רבי שמואל בר נחמן פתח (תהלים קכא) שיר למעלות אשא עיני אל ההרים, אשא עיני אל ההורים למלפני כלומר לרבותי המלמדים אותי דרכי התורה, ולמעבדני המדריכים אותי בעבודת ה' בשמירת מצותיו יתברך,

יש לפרש בדרך דרש

ותהינו לעלות ההרה, יש לרמז, שרצו להתחבר אל ההורים שהם ההרים,

וע"ז אמר להם הקב"ה כי החיבור בין הורים להמשך הדורות הוא ע"י **בכיה** שבוכים על הדורות הבאים, כמאמר חז"ל תלמוד בבלי (בבא מציעא דף פה עמוד א) אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן: כל שהוא תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, ובן בנו תלמיד חכם, - שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם. מאי אמר ה' - אמר הקדוש ברוך הוא: אני ערב לך בדבר זה. מאי מעתה ועד עולם - אמר רבי ירמיה: מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה. רב יוסף יתיב ארבעין תעניתא, ואקריהו לא ימוש מפיד יתיב ארבעים תעניתא אחריני ואקריהו לא ימוש מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר: מכאן ואילך לא צריכנא, תורה מחזרת על אכסניא שלה.

מה שאין כן עתה ויהי בארבעים שנה דבר משה אל בני ישראל, למקצתן החוטאים שלא יהא רואהו יותר, ומתבייש ממנו [כפירש"י]. עכ"ד המהר"ם שי"ף.

* * * * *

י, חכמים נבונים וידועים ונבונים לא היו, מבואר ע"ד חכמה בינה דעת

כתיב (דברים א י"ג), "הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם ואשימם בראשיכם",

כתב רש"י, נבונים, מבינים דבר מתוך דבר,

כתיב (דברים א ט"ו), "ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים",

כתב רש"י, אבל נבונים לא מצאתי,

כבר דייקו חז"ל בדבר זה, (עירובין ק' ע"ב, נדרים כ' ע"ב), דבתחילה אמר **חכמים ונבונים וידועים**, ולבסוף לקחו רק **חכמים וידועים**, ולא **כתיב נבונים**, ודרשו בזה, עיי"ש מה שדרשו,

ביאור העניין כי חכמים נבונים וידועים הם בחינת חכמה בינה דעת

כתב הבני יששכר, בספר אגרא דפרקא (אות קל"ב), וז"ל, להבין בחינת מציאות ג' מוחין חכמ"ה בינ"ה ודע"ת בשכל האדם,

חכמה, דמושכל ראשון, שנופל בשכלו לעשות דבר מה, זה נקרא **חכמ"ה**, "כ"ח-מ"ה", שהוא רק מחשבה פשוטה, בלי התפשטות עדיין באורך ורוחב, איך ומה יעשה הדבר ולכך בחי' חכמה הוא י' נקודה בלי התפשטות,

בינה, אח"כ כשמתבונן, האיך ומה יעשה הדבר, זה נקרא **בינ"ה**, מבין דבר מתוך דבר היינו מתוך דבר המושכל הראשון, ע"כ נקראת בחינת **בינה ה'**, שהוא התפשטות קו לאורך ולרוחב, ובתוכה האות י', הנקודה הראשונה,

והנה אפילו יתבונן האדם בחכמתו ובינתו לעשות איזה דבר, אם יניח הדבר ממחשבתו, לא תוגמר לו העשיה אשר גמר בדעתו, עד אשר יקשור הדבר במחשבתו

בהסכמה שלא ישקוט עד אשר יעשה הדבר הנרצה לו,

דעת, הנה ההסכמה ההיא נקראת **דע"ת** (הוא לשון התקשרות מלשון וידע אדם)

שמקשר הדבר במחשבתו, והוא התקשרות המחשבה עם המעשה, על כן הדעת הוא סוף המחשבה ותחלת המעשה,

הנה כן מפורש הדבר בספר התניא שחיבר הגאון החסיד מהרז"ש זצ"ל (ליקו"א פ"ג), עכ"ל **הבני יששכר** באגרא דפרקא,

לפי הדברים הנפלאים הנ"ל, אפשר להבין למה לא אמרה תורה, **נבונים**, משום שכאשר התורה אמרה שהיו אנשים **ידועים**, שהיה בהם **דעת**, שהוא סוף המחשבה ותחילת המעשה, ומכיון דכתוב **חכמים**, שהיה בהם **החכמה**, והגיעו **לדעת**, שהוא סוף המחשבה ותחילת המעשה, מובן מאליו, כי היו **נבונים** והיה בהם בינה, האיך ומה יעשה הדבר, דהרי אמרו חז"ל, במשנה אבות, (פרק ג', משנה י"ז) אם אין בינה אין דעת, וזהו **חכמים וידועים**, ואין צ"ל **נבונים**.

* * * * *

יא, לבאר העניין שהנביא שינה לשונו מה' דיבר לפי ה' דיבר

כתיב, (ישעיהו א' ב' הפטרת חזון) שמעו שמים והאזיני ארץ **כי ה' דבר**, בנים גדלתי ורוממתי וגו'

כתיב (ישעיהו א' י"ט-כ') אם תלאבו וישמעתיכם טוב הארץ תאכלו, ואם תמאנו וימריתם חרב תאכלו **כי פי יהוה דבר**,

ביאור בשינוי הלשון כי ה' דבר כי פי ה' דיבר

יש לדעת, למה שינה הנביא לשונו, בתחילה אמר **כי ה' דיבר** ובסוף אמר **כי פי ה' דיבר**,

יש לבאר הענין בהקדם פירוש הפסוק וכל העם רואים את הקולות, וביארו הבווארים, כי ראיית הקולות הם ע"י שדמות האותיות מופיעות באויר, וכך רואים את הקולות.

באופן דיבורו של השי"ת בכלל אין אתנו יודע עד מה, ובפרט כאשר דיבר אל השמים ואל הארץ, כפי שאומר הנביא שמעו שמים והאזיני ארץ, ועי"ז אומר הנביא כי ה' דיבר, בלי לומר כיצד דיבר,

אבל כאשר הנביא אומר טוב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ, וְחָרַב תִּתְּאֶכְלוּ, מכיוון שְׂתֹאכְלוּ תֹאכְלוּ, הם אותם האותיות, ואין להבחין בהם רק ע"י מוצאות הפה והניקוד, חייב הנביא לשבר את אוזנינו ולומר כי כביכול פי ה' דיבר, שהם ע"י מוצאות הפה,

ולכן שינה הנביא מה' דיבר לפי ה' דיבר.

יב, כספך היה לסיגים סבאך מהול במים ביאור נפלא מהמהרש"א

כתיב (ישעיה א' כ"ב הפטרת חזון), "כספך היה לסיגים, סבאך מהול במים, שריך סוררים וחברי גנבים",

איתא בגמרא, (בבא בתרא ט"ז ע"ב) אמר לו המוכר, **כספך היה לסיגים**, אמר לו הקונה, **סבאך מהול במים כו'.**

כתב המהרש"א, (בבא בתרא דף טו עמוד ב ד"ה א"ל כספך היה לסיגים) **וקשה**, למה שינה הלשון, בכסף, **היה לסיגים**, ובסביאה לא כתב היה, היה צ"ל **סבאך היה מהול במים**,

מבאר המהרש"א, כי לשון, "**כספך היה לסיגים**" משמע, שמעיקרא היה כסף, ונתהוה אח"כ לסיגים, כי הלוקח היה מזויף סיגים שלו שיהא נראה למוכר ככסף, ויתן לו המוכר יין טוב, וכשהוא בא ליד המוכר הוא נראה ככסף, **ואחר שמדד המוכר ללוקח היין**, נשתנה הכסף והיה **לסיגים** ונראה ביד המוכר לסיגים, ורק אז הבין המוכר, שהקונה רימהו,

כי אם בשעה שהיה נותן הלוקח ליד המוכר היה נראה מעיקרא כסיגים, היה לו למוכר טענה גמורה, שע"כ נתן לו היין מהול במים, משום שהכסף מהול בסיגים, ואין כאן גונב ונגנב, כי כסף מהול בסיגים שווה ליין מהול במים, ואין לקונה טענה על המוכר שקיבל יין מהול, משום שגם הוא נתן כסף מזויף, ואין כאן לא סוררים ולא גנבים, **וכך יאמר המוכר לקונה**, נתת כסף מזויף, קיבלת יין מזויף,

אבל השתא, שכשבא הכסף ליד המוכר, נראה ממש ככסף, א"כ היה צריך ליתן לו יין נקי, וכאשר נתן לו יין מהול, רימה המוכר, וכך יוצא ששניהם רימו האחד את השני,

הקונה רימה שנתן כסף שנראה נקי, והתברר שהוא מזויף, והמוכר רימה שקיבל לידיו כסף נקי, ונתן תמורתו יין מהול במים, וזהו "כספך היה לסיגים, סבאך מהול במים, שריך סוררים וחברי גנבים", **ע"כ דברי המהרש"א.**

יג, ע"י מעשה שהיה יש לבאר גדול כים שברך שהם דברי נחמה

כתיב (איכה פרק א פסוק א) "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה **כאלמנה וגו'**",

כתב רש"י היתה כאלמנה, ולא אלמנה ממש אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור אצלה,

כתיב (איכה ב' י"ג) "מה אעידך מה אדמה לך הבת ירושלם מה אשוה לך ואנחמך בתולת בת ציון כי גדול **כים שברך** מי ירפא לך",

כתב רש"י מה אשוה לך ואנחמך - כשבאה צרה על אדם אומר לו אף בפלוני עלתה כך תנחומים הם לו,

הנחמה במה שאמר כים שברך

איתא בגמרא (תענית כ' ע"א סנהדרין ק"ד ע"א מדר"ר איכה א' ג') **היתה כאלמנה**, אמר רב יהודה, לברכה, **כאלמנה**, ולא אלמנה ממש, אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים, ודעתו לחזור אליה,

כתב המהרש"א ולא אלמנה גמורה שתלך ותנשא לאחר, **מבואר** ש"כאלמנה", אינה יכולה להינשא לאחר,

איתא בגמרא (יבמות קכ"א ע"א) בענין מים **שאין להם סוף** אם אשתו מותרת להינשא לאחר אם לאו,

א"ר עקיבא, פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמטרפת בים, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה, ומנו, רבי מאיר, כשעליתי למדינת קפוטקיא, בא וישב ודן לפני בהלכה. אמרתי לו, בני, מי העלך, אמר לי, גל טרדני לחברו וחברו לחברו, עד שהקיאני ליבשה. אמרתי באותה שעה, כמה גדולים דברי חכמים, שאמרו, **מים שאין להם סוף אשתו אסורה.**

מובא בענף יוסף שבספר עין יעקב, על הגמרא בברכות דף ו' ע"ב, אות כ' בד"ה כל הקובע, עיי"ש

איתא בכתבי האר"י הקדוש, כתיב (איכה א' ח') "חטא חטאה ירושלם על כן לנידה היתה"

וכאשר איכא זמנים של ריחוק, מבואר (עין יו"ד סי' קצ"ה ס"ה), דרך ע"י דבר קבוע יכול יותר להתקרב, **ועכשיו בגלות ישראל בעוה"ר**, אנו מרוחקים מהשי"ת, משום שחטא חטאה ירושלם, ואז אין השכינה יכולה לשרות עם ישראל, **רק במקום קבוע**, ולכן יש להיות **קובע מקום** ואז, אלוקי אברהם בעזרו, ודפח"ח, ע"כ,

טז, חורבן ובנין בית המקדש בדומה לבנין וחורבן בית בישראל

איתא, נחם ה' אלקינו את אבלי ציון ואת אבלי ירושלים ואת העיר האבלה והחרבה והבזויה והשוממה. האבלה מבלי בניה והחרבה ממעונותיה. והבזויה מכבודה. והשוממה מאין יושב. והיא יושבת וראשה חפוי כאשה עקרה שלא ילדה. ויבלעו לגיונות. ויירשו עובדי זרים. ויטילו את עמך ישראל לחרב. ויהרגו בזדון חסידי עליון. על כן ציון במר תבכה. וירושלים תתן קולה. לבי לבי על חלליהם. מעי מעי על חלליהם. **כי אתה ידוד באש הצתה. ובאש אתה עתיד לבנותה.** כאמור ואני אהיה לה נאם ידוד חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה:

איתא בגמרא (סוטה י"ז ע"א), דרש ר"ע, איש ואשה זכו שכינה ביניהן, לא זכו **אש** אוכלתן,

פירש רש"י, זכו, ללכת בדרך ישרה, שכינה ביניהם, שהרי חילק את שמו, ושיכנו ביניהם, **יו"ד באיש, וה"י באשה**, לא זכו **אש** אוכלתן, שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצא אש ואש. ע"כ,

לפי זה יש לומר, כי חורבן בית המקדש שהיה באש ובנין בית המקדש שיבנה ב"ב באש, הוא בדומה לבנין הבית בישראל שנבנה **באש** וכאשר זכו השרה הקב"ה שכינה ביניהם כדאיתא, וח"ו לא זכו אש וכו'

לפי"ז יש לבאר, ישראל נשואים לקב"ה, וגם אם רחק ממנו, וגם אם נראה הגלות **כמים שאין להם סוף**, האם ח"ו ח"ו נוכל להחליפו להינשא לאחר ר"ל, ע"ז אמרו **מים שאין להם סוף**, אשתו אסורה. ואינה יכולה להחליפו באחר, כי דעתו לחזור אליה,

ובכך נחמתו, "כים" שברך, כלומר **כמים שאין להם סוף**, ובכל זאת אי אפשר ח"ו להינשא לאחר כי שוב ישוב אלינו בבי"א

יד, על אלה אני בוכיה מכוון לאיכה ולהלכות שבת

איתא בגמרא (סנהדרין דף קד עמוד א) **איכה** יושבה בדד אמר רבא אמר רבי יוחנן: מפני מה לקו ישראל **באיכה**, (בגימטריה 36, רש"י) - מפני שעברו על **שליש ושש** כריתות שבתורה,

כתיב (איכה פרק א פסוק טז) "על **אלה** אני בוכיה עיני עיני ירדה מים", **אלה** בגימטריה 36

איתא בגמרא (שבת דף ע עמוד א) **אלה** הדברים - אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני.

מבואר שמלאכות שבת ילפינן ממלאכת המשכן,

לפי"ז אפשר לפרש, דבשעה שהמקדש-משכן קיים, ידעינן מה מותר ומה אסור בעשיית מלאכה בשבת, אך אם אין מקדש כיצד נדע מה הם המלאכות האסורות בשבת שילפינן **מאלה** הדברים,

וכך יש לפרש, על **אלה** כלומר, על המלאכות של שבת אני בוכיה, שלא נדע מה הם.

טו, חטא חטאה ירושלם על כן וגו' ביאור נורא יש בכתבי האר"י ז"ל

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"ב) כל הקובע מקום לתפלתו אלוקי אברהם בעזרו,

כתב בספר הגן ודרך משה (נדפס לראשונה באמסטרדם בשנת תנ"ט, ובנוסח השער כתוב, חיברו הרב המוכיח מוהר"ר משה כהנא, אבי"ד ור"מ דק"ק גיביטש, במדינת מערהערין) (הדבר

יז, בדרך הנ"ל יש לבאר הכתוב חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה

כתיב (זכריה פרק ב' ט' הפטרת תשעה באב)
"וְאֵנִי אֱהִיָּה לָהּ נֶאֱמַר ה' חֹמַת אֵשׁ סָבִיב
וּלְכַבּוֹד אֱהִיָּה בְּתוֹכָהּ"

ע"ד הא דאיתא בגמרא (סוטה י"ז ע"א), דרש
ר"ע, איש ואשה זכו שכינה ביניהן, לא זכו
אש אוכלתן,

יש לפרש, מה שאמר הכתוב חומת אש
סביב, הכוונה לאש אוכלתן, וכדי להימנע
מאש אוכלתן, פירשנו שיהיה שכינה
ביניהם, ואז האש הופך לאיש ואשה,

וכך אפשר לפרש כונת הכתוב, ולכבוד
אהיה בתוכה, כלומר אכניס את כבודי לתוך
האש ואז יהיה איש ואשה זכו וכו'.

יח, איוב בקש להפוך קערה על פיה ביאור בדרך צחות

כתיב (איוב ג' א'), " וַיִּקְלַל אֶת יוֹמוֹ, וַיֹּאמֶר,
יָאֲבֹד יוֹם אֲוֹלַד בּוֹ וְהַלִּילָה אִמִּר הָרָה גִּבֹּר,
שֶׁנֶּצַּטְעַר עַל הַיּוֹם שֶׁנּוֹלַד,

איתא בגמרא (בבא בתרא ט"ז ע"א) אמר
רבא, בקש איוב, להפוך קערה על פיה,

אפשר לפרש ולומר הכונה, להפוך קערה,
ולעשות מקערה, עקרה, פירוש שהיה מעדיף
שתהיה אמו עקרה, כפי שאמר יאבד יום
אולד בו והלילה אמר הרה גבר, וזהו להפוך
קערה על פיה.

יט, אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה, למה באש

יש להבין, למה יבנה הקב"ה את הבית
השלישי מאש, ולא מאבנים טובות
ומרגליות, והרי הכל שלו, כדכתיב לי הכסף
ולי הזהב,

כתיב (שיר השירים פרק ד פסוק ו) "עד שיפוח
היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור ואל
גבעת הלבונה"

יש לבאר בדרך אפשר, מכיוון ובית המקדש
נשרף באש, והפך כולו גחלים ואפר, ולעתיד
לבוא במהרה בימינו, כאשר יבוא העת
לבנותו מחדש יעשה הקב"ה, ויפיח את
הרוח, באותם הגחלים העוממות מאז ועד
עתה, ע"ד עד אשר יפוח היום ונסו הצללים,
ומאותם הגחלים העוממות יבנה ביהמ"ק
בב"א

כ, טעם להנחת אפר בראש החתן

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"ב) המשמח חתן
כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים, עפ"י
דברנו יש לבאר, שלכן מניחים אפר בראש
החתן, כדי שע"י השמחה, יפיח את האפר,
וע"י כך תבנה אחת מחורבות ירושלים,

ומבואר למה מניחים האפר בראש

איתא במדרש תהלים (שחר טוב מזמור קכ"א)
תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא
אעלה את ירושלים על ראש שמחתי (תהלים
קלז ו), מהו על ראש שמחתי] זה אפר
שנותנין בראש חתנים ובראש הכלה בראש
שמחתם, לכך נאמר אם לא אעלה וגו'.

כתיב (ישעיה נ"א י"א) ופדויי ידוד ישובון
ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם,

כתיב אם לא אעלה את ירושלים על ראש
שמחתי, ולכן שמים האפר על הראש.

כא, גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי ביאור בצחות

כתיב (תהלים פרק קז כז) "יִיחֹוּגוּ וַיִּנּוּעוּ כִּשְׁכוֹר
וְכָל חֲכֻמָּתָם תִּתְּבַלֵּעַ, וַיִּצְעֲקוּ אֵל ה' בְּצָר
לָהֶם, יָקָם סֵעֶרָה לְדַמְמָה, וַיִּשְׁמְחוּ כִּי יִשְׁתַּקּוּ
וַיִּנָּחֵם אֶל מַחוּז חִפְצָם, וַיִּבְאֲרוּ בּוֹ, לְהוֹלִכֵם
בְּדֶרֶךְ זֶה, כִּי הִתְפִּילָה צָרִיכָה לִהְיוֹת בְּנוֹעַם
וְלֹא בַּצִּעְקוֹת,

כתיב (תהלים כ"ב ב') "רחוק מישועתי דברי
שאגתי", רחוק מישועתי, דברי שאגתי,
פירוש, שאם יתפלל ע"י שאגות, זה גורם
שתרחק ישועתי, וזה הפירוש רחוק
מישועתי דברי שאגתי, גם הכתוב, (איכה ג'
ח) **גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי**,

כב, ביאור הכתוב כי גבר אויב על אויב

כתיב (איכה א' טז), "על אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי רחק ממני מנחם וגוי כי גבר אויבי",

איתא בגמרא (בבא בתרא ט"ז ע"א), אמר רבה, אויב, בסערה חרף ובסערה השיבוהו, בסערה חרף, דכתיב (אויב ט' ט"ז) "אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם", אמר לפניו, רבונו של עולם שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין **אויב לאויב**, ע"כ,

כתיב (אויב ב' י"א) "וישמעו שלשת רעי אויב את כל הרעה הזאת הבאה עליו ויבאו איש ממקמו, אליפו התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי, ויוועדו יחדו לבוא לנוד לו ולנחמו, וישבו אתו לארץ שבעת ימים ושבעת לילות ואין דבר אליו דבר, כי ראו כי גדל הכאב מאד", ופירשו המפרשים, שלא מצאו עדיין מקום לנחמו,

וכך אפשר לפרש הפסוק, "רחק ממני מנחם, משיב נפשי" כאשר באו רעיו לנחמו, ולא מצאו מקום לנחמו, ולמה לא **קיבל תנחומים**,

כי גבר אויב, ואמרו חז"ל שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין **אויב לאויב**, וזהו כי גבר אויב, שחשב, **שגבר האויב על האויב**, מכיון שנתחלף לך בין אויב לאויב, וגבר האויב. ולא קיבל תנחומין.

כג, רבי שמח בלידת משיח בן דוד ואיך נתעצב כשרמזו לו על ביאת משיח

איתא בגמרא (סנהדרין ל"ח ע"א), יהודה וחזקיה בני רבי חייא הוו יתבי בסעודתא קמי רבי, ולא הוו קא אמרי ולא מידי. אמר להו: אגברו חמרא אדרדקי, כי היכי דלימרו מילתא. כיון דאיבסום, פתחו ואמרו:

אין בן דוד בא עד שיכלו שני בתי אבות מישראל, ואלו הן: ראש גולה שבבבל, ונשיא שבארץ ישראל, אמר להם: בניי, קוצים אתם מטילין לי בעיניי? אמר לו רבי חייא: רבי, אל ירע בעיניך, יין ניתן בשבעים אותיות, וסוד ניתן בשבעים אותיות, **נכנס יין - יצא סוד**. ע"כ,

יש להבין במה הלך להרגיעו רבי חייא שאמר **נכנס יין יצא סוד**, אם נתגלה הסוד אז אין לו להצטער, יבואר להלן,

מבואר, שכששמע רבי שנשיאותו תלויה בדבר, אזי גם כשמדובר בביאת המשיח, נצטער בדבר,

ויקשה מהא דאיתא בגמרא, (מגילה ה ע"ב), ביקש רבי לעקור תשעה באב שחל להיות בשבת ואמר כיון דאדחי אדחי, וחכמים לא הודו לו, ע"כ,

כתב בספר **אגרא דפרקא** (חלק ב' אות ט'), בהוצאה חדשה אות שס"א, ובספר בני יששכר חודשים תמוז אב מאמר ג' אות ב') **נ"ל, מה שרבי דוקא ביקש לעקור ולא אחר**, דהנה הדין מבואר בגמרא (שבת ק"ה ע"ב), ועי' ירושלמי מו"ק פ"ג ה"ז) אחד מבני המשפחה וכו' תדאג כל המשפחה, נולד בן זכר (באותה המשפחה) נתרפאה כל המשפחה [ירושלמי שם],

והנה רבי מדבית דוד קאתי (שבת נו) ובט' באב לאחר חצות נולד בן דוד במ"ר י"ג ז', מדר"ר איכה פרשה א' אות נ"א) וכיון שהגיע ט"ב לאחר חצות נתרפאה כל המשפחה, לפיכך, **רבי דמבית דוד קאתי**, הוא הרגיש אחר חצות בשבת ט"ב שכבר נולד בן דוד ונתרפאה כל המשפחה, ע"כ ביקש לעקור התענית ואמר **כיון דאדחי אדחי**, מה שאין כן שאר החכמים שאינם מאותה המשפחה לא הרגישו, **עכ"ל האגרא דפרקא**,

מבואר לפי"ז שרבי היה שמח שמחה גדולה בלידתו של בן דוד, עד שרצה לעקור ת"ב שחל בשבת, **כיון דאדחי אדחי**, ואיך נצטער כששמע על ביאת המשיח,

ביאור הענין ע"ד המהרש"א

כתב המהרש"א (סנהדרין לח ע"א ד"ה אין בן דוד בא עד שיכלו שתי בתי אבות מישראל) **נכנס יין יצא סוד**, הוא מבואר כי **סוד הכוונה לסוד עיבור החודש**, וע"פ מ"ש (ברי"ה כ"ה ע"א) רבי חייא חזייה לסיהרא דהוה קאים בצפרא דכ"ט שקל קלא פתק בה אמר כו' זיל איכסי א"ל **רבי לר' חייא זיל לעין טב** וקדשיה ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים

והכוונה בסוד העבור שדומה לו **מלכות בית דוד**, כמ"ש במדרשות, וכמו שהלבנה אחר ט"ו יום שנתמלאה תתחיל לחסר, כן היה מלכות בית דוד אחר שהיו מזרעו ט"ו

בבעלה שהוא הקב"ה, דוגמת הלבנה המתחדשת עם החמה שנאמר: שמש ומגן ה' (תהילים פד יב) ולכך עושין שמחות ורקודין בקידוש החדש דוגמת שמחת נשואין.

מבואר, כי חידוש מלכות בית דוד שבא ע"י יסורין שצריך להתבטל לגמרי לפני שתתחדש המלוכה, הוא כמו חידוש הלבנה שצריך שתתבטל לגמרי לפני חידוש כפי שנתבאר לעיל,

דרך היסורין שנגזר על הירח

איתא בגמרא (נדרים ל"ט ע"ב) מאי דכתיב (חבקוק ג' י"א) "שמש ירח עמד זבולה", שמש וירח בזבול מאי בעיין? והא ברקיע קביעי! מלמד, שעלו **שמש וירח** מרקיע לזבול ואמרו לפנינו: רבונו של עולם, אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירים, ואם לאו - אין אנו מאירין! באותה שעה ירה בהן חיצים וחניתות, אמר להם: בכל יום ויום משתחווים לכם ואתם מאירים, בכבודי לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם! ובכל יום ויום יורין בהן חיצין וחניתות ומאירים, שנא': לאור חצין יהלכו וגו'.

יש לומר, כי דרך היסורין שהירח צריך לעבור, הוא על מה שנאמר בכבודי לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם.

כה, ביאור בכתוב ויצא חוטר מגזע ישי ובדברי הירושלמי והמדרש בענין לידת המשיח וזמן הגאולה

איתא בגמרא (ירושלמי ברכות פרק ב' ה"ד, דף י"ז ע"א) (איכה רבה פרשה א אות נ"א) עובדא הוה בחד בר נש דהוה קא רדי (חורש), געת (יללה) חדא תורתיה, עבר עלוי חד ערבי א"ל מה את, א"ל יהודאי אנא, א"ל שרי תורך ושרי פדנך, (התר שורך והתר המחרישה ותתאבל) א"ל למה א"ל דבית מקדשון דיהודאי חרב, א"ל מנא ידעת א"ל ידעית מן געייתא דתורך,

עד דהוה עסיק עמיה געת זימנא אחריתי, אמר לו אסר תורך אסר פדנך **דאיתייליד פריקהון דיהודאי**, אמר ליה והיכן שריין, אמר ליה **בבית לחם יהודה**, זבין (מכר) ההוא גברא תורוי זבין פדניה והוה מזבין (קונה) לבידין דינוקין (בדים או שמיכות לתינוק), על למדינה אתיין כל כפריא למיזבן מיניה, וההיא איתתא אימיה דההוא ינוקא לא זבנת מיניה, אמר לה למה לית את זבנת לבידין דינוקין אמרה ליה

מלכים נחסר המלכות בימי צדקיהו ולא נשאר לו רק ממשלה קצת ר"ג בבבל ונשיא בא"י, וכמו שהלבנה הולכת ומתחסרת ט"ו יום עד שתתחסר **לגמרי** ואחר כך מתחדשת באורה, כן אחר שתכלה ממשלת מלכות בית דוד **לגמרי** ואף ר"ג בבבל ונשיא בא"י ייכלו, **שוב יתחדש מלכותו**,

דאף שהכיסוי של הלבנה הוא סימן רע לנשיאות שיכלה, הנה מצד אחר הוא **סימנא טבא** דדוד מלך ישראל חי וקים, שאחר שיכלה הנשיאות יתחדש מלכותו ויצמח קרן דוד, וע"כ אמר זיל **לעין טב** וקדשיה, ע"ש **סימן טב**, וז"ש הכא אין בן דוד בא עד שיכלו ב' בתי אבות רבן גמליאל והנשיא, דאחר שיכלה ממשלתו לגמרי כמו הלבנה אחר ט"ו יום שתחסר לגמרי אז יתחדש מלכותו כמו שתתחדש הלבנה, **והיה רבי מיצר ע"ז שיכלה נשיאותו** וא"ל רבי חייא אל ירע בעיניך שע"י שנכנס יין יצא מהם דבר **סוד העיבור** שיתחדש שוב מלכות בית דוד וגדולת משפחות הנשיאים בבני ישראל,

כד, חידוש מלכות בית דוד כחידוש מלכות הלבנה והוא ע"י צער

איתא בגמרא (ר"ה כ"ה ע"א) א"ל **רבי לר'** **חייא** זיל לעין טב וקדשיה ושלח לי סימנא **דוד מלך ישראל חי וקיים**,

כתב רש"י דוד מלך ישראל, נמשל כלבנה, שנאמר בו (תהלים פט) כסאו כשמש נגדי כירח יכון עולם.

וכ"כ רש"י (סנהדרין צ"ט ע"א) ולפני ירח, לפני **מלכות בית דוד שנמשל כירח** כדכתיב (תהלים פט) כירח יכון עולם ועד,

סדר קידוש לבנה, ג"פ, דוד מלך ישראל חי וקים, ג"פ. סימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן, והוא ע"ש **סימנא**, הוא **סימן טוב**, לבשורת ביאת בן דוד, והוא כי **דוד מלך ישראל חי וקים**, ובשורת הגאולה, קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות דומה דודי לצבי או לעפר האילים,

איתא בשו"ע (או"ח סימן תכ"ו סעיף ב') ונוהגין לומר: דוד מלך ישראל חי וקיים, שמלכותו נמשל ללבנה ועתיד להתחדש כמותה וכנסת ישראל תחזור להתדבק

כו, ביאור בכתוב שפכי כמים לבך**נכח פני ה'**

כתיב (איכה פרק ב פסוק יט) "שפכי כמים לבך נכח פני ה'",

כתיב (משלי פרק כז יט) "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם",

פירש רש"י כמים - הללו הפנים שאתה מראה לתוכן הן מראות לך,

כן לב האדם לאדם - חברו לפי מה שאדם יודע שחבירו אוהבו כן הוא מראה לו פנים,

יש לבאר, למה אמר הכתוב **כמים** לבך, ולא היה די באומרו שפכי לבך ללא כמים,

אלא, הקב"ה מראה לנו פנים שוחקות גם כאשר אנו מכעיסים לפניו, כרחמי האב על הבן, אבל אין אנחנו מחזירים לו כאהבתו, ואין כאן כמים הפנים לפנים וגו', וע"ז אמר הנביא, שפכי כמים, כלומר, כפי שבאדם **כמים הפנים** לפניו, בקשתנו, שכך נהיה בעומדינו נוכח פני ה', שנראה לו פנים כפי שהקב"ה מראה לנו,

כו, ילדים וילדות משחקים ביאור**המהרש"א**

כתיב (זכריה ח' ד') "ורחבות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחבתיה, כה אמר ידוד צבקות, כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא",

איתא בגמרא (סוכה דף נ"ב ע"א), צדיקים נדמה להם כהר גבוה, צדיקים בוכין ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ואף הקדוש ברוך הוא תמה עמם, שנאמר כה אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא,

כתב המהרש"א (סוכה דף נ"ב ע"א ד"ה גם בעיני יפלא), משמע ליה דאיירי קרא **בביטול יצה"ר לעתיד**, דכתיב לעיל מיניה **ילדים וילדות משחקים וגו'**, היינו משחקים ביחד דאין יצה"ר שולט בהן אז, עכ"ל.

להערות הארות ולקבלת העלון

ניתן לפנות אל "מכון פאר"

רח' חזון איש 2 בני ברק

פקס 03-6161555

מייל y0527616166@gmail.com

דחשייה (מזלו) קשיי לינוקי, אמר לה למה, אמרה ליה דעל ריגלוי חרב בית מקדשא (לרגל

לידתו חרב המקדש), אמר לה, רחיצין אגן במריה עלמא דעל ריגלוי חרב ועל ריגלוי מיתבני (בטוחים אנו ברבון העולמים שבלידתו חרב ועל ידו יבנה המקדש), לבתר יומין אמר האי גברא איזיל ואיחמי ההוא ינוקא מאי קא עביד, אתא לגבה א"ל ההוא ינוקא מאי קא עביד, אמרה ליה לא אמרית לך דחשיה קשיי, דאתיין רוחין ועלעולין טענוניה ואזלין להון (באו רוחות וסערות ולקחוהו), אמר לה ולא כך אמרית לך דעל ריגלוי חרב ועל רגלוי מתבני,

קושיית הירושלמי והמדרש

א"ר אבון למה לי ללמוד מן ערביי והלא מקרא מלא הוא דכתיב (ישעיה י') "והלבנון באדיר יפול", וכתיב בתריה (ישעיהו י"א) "ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה",

תירוץ לקושיה ע"ד המלבי"ם

כתיב (ישעיהו פרק י"א א') "ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה", **כתב המלבי"ם**, ועם ההשקפה הנכונה מצאנו בדברים האלה שורש חזק, והוא, כי תיכף מעת הגלות הראשונה הכללית שהיתה בימי סנחריב מעת ההיא התחילה זמן הגאולה, והגאולה הכללית יש לה **שני זמנים**, כמ"ש (סנהדרין צח א) **זכו אחישנה לא זכו בעתה**,

בכתוב ויצא חוטר מגזע ישי, ונצר משרשיו יפרה. מובאים שתי הזמנים, כי יש הבדל בין **גזע ובין שורש, השורש** הוא תחת הארץ, **והגזע** הוא העץ הבולט מן הארץ סמוך לשרשו. ויש הבדל בין **חוטר** ובין **נצר**, כי האילן הנקצץ וגזעו עדן קיים, וישוב להצמיח **מגזעו** אז הגזע עצמו יגבה לאט לאט ויגדל, גידול זה נקרא **חוטר**, כי הבד היוצא מן הגזע הוא עב וחזק, אבל אם גם הגזע נקצץ, רק השורש נשאר בארץ וישוב לצמוח משרשו, אז הגידול הזה לא יתיחס עוד אל העץ הראשון רק כנטיעה חדשה, והיונק הזה העולה מן **השורש** הוא רך וחלוש ונקרא **נצר**, וז"ש או כי יצא חוטר מגזע ישי, תיכף, או עכ"פ ונצר משרשיו יפרה, עכ"ל **המלבי"ם**

מבואר במלבי"ם, כי הכתוב מרמז לשני הזמנים, **זכו אחישנה לא זכו בעתה**, לפי זה יש לומר, שבלמוד מהערבי אין זמן של **לא זכו**, ולכן העדיפו חז"ל לא ללמוד מהפסוק שיש בו רמז **ללא זכו**, ובכך מתורץ קושיית הירושלמי והמדרש.
